

לא שכב... אם שטית... אם לא שטית... [על פי הכתוב בכמדבר ה, יט-כ<sup>(8)</sup>] ומשמע מהברייתא שהיה כותב מילים אלו בשלמותן!

שנינו במשנה: ניקנור נעשו נסים לדלתותיו. תנו רבנן:

מה הם הניסים שנעשו לדלתותיו?

אמרו: כשהלך ניקנור להביא שתי דלתות נחושת<sup>(2)</sup> מאלכסנדריא של מצרים לשער המזרחי של העזרה,

בחזירתו בשעה שחזר, עמד עליו נחשול — טערה שבים לטבעו.<sup>(3)</sup>

ומתצינן: התם שם בברייתא, כוונת הברייתא לומר שהמגילה נכתבה בסירותין: כלומר, המילים שבתחילת כל פסוק נכתבו בשלמות, והמשך הפסוק נכתב בראשי תיבות<sup>(1)</sup>.

לז-א

2. רש"י. והמאירי כתב שהדלתות היו מעצי ברוש, מצופות נחושת.

3. ניקנור לא נענש על מה שנסע למצרים, על אף שנאמר [בדברים יז טז] "לא תוסיפון לשוב בדרך הזה [למצרים] עוד", שהרי דרשו בספרי לגור שם אי אתה חוזר אבל אתה חוזר לסחורה, ולכיבוש הארץ. ואם כן, ניקנור לא עבר עבירה במה שנסע למצרים. תוספות ישנים, תוספות רא"ש. וכעין זה כתב הריטב"א.

[בדרך אגב הקשה הריטב"א כאן, איך הרמב"ם וגדולים אחרים גרו במצרים?

והביא שלושה תירוצים שנאמרו בזה:

(א) יש אומרים, שהעיירות שעליהם התורה דיברה, חרבו, והיום עיירות אחרים הם.

(ב) ה"ר אליעזר ממיץ אומר, שאין איסור אלא לשוב למצרים דרך ים סוף והמדבר כדרך שהלכו אבותנו שנאמר "לא תוסיפון לשוב בדרך הזה".

(ג) הריטב"א עצמו מתרץ, שלא נאמר האיסור אלא בזמן שישראל שרויין על אדמתם. אבל בזמן הזה שנגזר עלינו להיות נדחים בכל קצוי ארץ כל חוץ לארץ דין אחד יש לו, ואין איסור אלא לצאת מהארץ לחוץ לארץ מדעת].

8. בפסוק נאמר "אם לא שכב" ו"אם לא שטית". אבל לא נאמר "אם שכב", "אם שטית".

רש"י בגיטין ס א מפרש שכוונת הברייתא להמשך המקרא: "ואת כי שטית". וכן הגיה מהר"ב רנשבורג [על פי דברי השיח יצחק] בדברי רש"י לח א.

1. כלומר, תחילת לשון השבועה שהשביע הכהן את האשה שבכל פסוק. אם לא שכב... ואת כי שטית... יתן ה' אותך... ובאו המים... אחרי כל מקום שהזכיר את תחילת הפסוק, היה ממשיך וכותב את המשך הפסוק בראשי תיבות. רש"י.

גבורת ארי דייק מרש"י גיטין ס א שהיה כתוב על הטבלא רק תיבה אחת בשלמות, אבל יותר מזה אסור לכתוב במגילה. אך הגבורת ארי הוכיח שאפשר לכתוב שלש מילים על מגילה כמו שמוכח מרש"י כאן.

להלכה: שלחן ערוך יורה דעה רפג סעיף ב אוסר לכתוב מגילה ובה פרשיות מן התורה לתינוק. אלא צריך שיכתוב חומש שלם [לפחות]. והש"ך והט"ז מתירים בתינוק משום "עת לעשות לה" הפרו תורתך". וכן כתב המאירי כאן, שמוותר לכתוב לתינוק משום "עת לעשות לה". אבל שלא לצורך לימוד התינוק אסור.

"ברית ים" כך פירושו: לפי השיטה הראשונה בכרייתא, שתי הדלתות כרתו ברית בים שלא להפרד זו מזו. ולפי השיטה השנייה ["יש אומרים"], היינו בריה שחיה בים. שהיא גרמה לדלתותנו שלא יטבעו. [מהרש"א על פי רש"י].<sup>(8)</sup>

מוסיפה הברייתא: לפיכך מטעם זה כל השערים שהיו במקדש נשתנו כשהעשירו ישראל להיות מצופים בציפוי<sup>(9)</sup> של זהב, חוץ משערי ניקנור, מפני שנעשו בו [בהם], עין יעקב] נסיים. ורצו שלפרסם את הנס.

ויש אומרים: לא ציפו את דלתות ניקנור זהב מפני שנחוששתן מוצהבת מוברקת ומזהירה היתה, ודומה לזהב.

רבי אליעזר בן יעקב אומר: נחוששת קלוניתא — מזוקקת היתה, והיתה מאירה [מבריקה] כשל זהב.

### מתניתין:

במשנה הקודמת הוזכרו בדרך אגב אנשים

נטלו המלחים<sup>(4)</sup> אחת מהן משתי הדלתות והטילו לים להקל על הספינה שלא תטבע, ועדיין לא נח הים מזעפו ועדיין היה חשש שמא הספינה תטבע.

בקשו להטיל את חברתה [הדלת השנייה] לים. עמד הוא [ניקנור] וכרכה חבקה, ואמר להם: הטילונו עמה לים, [כדי למנוע אותם מלזורקה]<sup>(5)</sup>

מיד נח הים מזעפו.

והיה ניקנור מצטער על חברתה שטבעה, כיון שהגיע לנמלה של עכו, נעשה לו נס והיתה מבצבצת ויוצאה מתחת דופני הספינה.

ויש אומרים: בריה שחיה בים בלעתה, והקיאנה ליבשה.

ועליה על דלת זו אמר שלמה בשיר השירים [א, יז] "קורות בתינו [בית המקדש]<sup>(6)</sup> ארזים. רהיטנו [דלתותנו]<sup>(7)</sup> ברותים". אל תיקרי [תקרא] "ברותים" אלא בריתים.

4. פירוש המשניות להרמב"ם.

5. כתב בעיון יעקב שנקנור סמך על מה שאמרו חכמים: "שלוחי מצוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן". ובשכר שמסר את נפשו, נעשה לו אחר כך נס שהיתה הדלת הראשונה מבצבצת מן המים.

6. כך נראה לפי דרשת הגמרא כאן בהמשך הפסוק. והתרגום שם מתרגם "בתינו" על בית המקדש השלישי דרך דרש. [ורש"י שם מבאר "בתינו" — המשכן. ועיין שם באבן עזרא וספורנו].

7. רש"י מפרש רהיטנו מלשון "ריהטא"

[מרוצה], על שם שהדלת רצה בשעת נעילה ופתיחה.

[בשיר השירים פירש רש"י רהיטנו היינו בריחי המשכן או הקרשים. וזהו כנראה לשיטתו שפירש ש"בתינו" היינו המשכן כדלעיל ועיין שפת אמת].

8. הניקוד שונה בשני הפירושים. לפי הפירוש הראשון: "ברית ים" — ר' בחזיריק. ולפירוש השני: ר' בשו"א ו' בפתח.

9. רמב"ם [בית הבחירה ה]. וכתב עוד הרמב"ם [שם א, יח] שערי העזרה מחפין אותן זהב אם מצאה ידם. [בשאר הכלים כתב הרמב"ם שם שאם מצאה ידם עושים אותם עצמם זהב].

שחכמים שיבחו אותם על תרומתם לבית המקדש. ובמשנתנו מוזכרים אנשים שחכמים גינו אותם אף על פי שעשו מעשים טובים, כיון שלא לימדום לאחרים.<sup>(10)</sup>

[והיה ראוי שיחששו שמא יתמעט כבוד שמים כשימותו. ולא ידעו אחרים לעשות כמותם. על פי המאירי<sup>(11)</sup>].

ואלו הזכירו חכמים לגנאי:

המשפחה של בית גרמו גינו אותם חכמים על שלא רצו ללמד על מעשה להם הפנים שלחם הפנים היה עשוי כתיבה פרוצה משני צדיה, והיה צריך אומנות גדולה באפייתו וברדייתו שלא ישבר [ולא יתעפש, מאירי] ובית גרמו ידעו אומנות זו, ולא רצו ללמדה לאחרים.<sup>(12)</sup>

המשפחה של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת שהכירו עשב ששמו מעלה

עשן, וכאשר עירבו עשב זה עם סממני הקטורת היה העשן מתמר ועולה זקוף כמקל [ולא היה פונה לצדדים] ולא רצו ללמד לאחרים איזה עשב זה.

הגורם בן לוי [משבט לוי] היה יודע פרק בשיר שיטה מיוחדת להנעמת הקול, ולא רצה ללמד דבר זה לאחרים.

בן קמצר לא רצה ללמד לאחרים על מעשה הכתב שידע להחזיק בין אצבעות ידו האחת ארבעה קולמסין, ולכתוב בהם שם ה' [שבו ארבע אותיות] בבת אחת.<sup>(13)</sup>

ומסיימת המשנה: על הראשונים שהוזכרו במשנה הקודמת לשבח נאמר [במשלי י']: "זכר צדיק לברכה" שמזכירים את הצדיק לשבח ולברכה. ועל אלו שהוזכרו במשנתנו לגנאי נאמר [שם]: "ושם רשעים ירקב" לא יעמוד זכרם. מאירי.<sup>(14)</sup>

10. להלן סוף הערה 14 יתבאר מדוע חכמים הזכירו את שמות האנשים הללו לגנאי. ולא חששו לאיסור לשון הרע.

11. או שיתכן שהלומדים מהם יוכלו לעשות יותר נקי או יפה יותר מהם [על פי פירוש נוסף במאירי].

12. יש אומרים שלחם הפנים היה כעין "ספינה רוקדת" כמבואר במנחות תחילת פרק שתי הלחם. [רש"י. על פי הגהת הב"ח ורש"ש].

13. מבואר בתוספות ישנים שכתבו את השם בבת אחת כדי שלא יבוא לדבר בכתיבתו. ואסור לדבר בכתיבת השם כמו שמצינו במסכת סופרים ה.ו. [תו"י לקמן לח ב ד"ה לא מצא], וכן כתב

ותוספות הרא"ש [שם].

ותוספות יום טוב כתב טעמים אחרים לדבר.

14. א) בגמרא מובא שרוב המוזכרים במשנתנו מצאו תשובה והסבירו לחכמים מדוע לא רצו לפרסם את חכמתם. ולכן יש אומרים שבסוף המשנה "ועל אלו נאמר שם רשעים ירקב", אין מדובר על כל אלו שהוזכרו במשנתנו אלא רק על בן קמצר, שלא מצא תשובה לדבריו ועל הדומים לו [מאירי בשם "יש מפרשים". תפארת ישראל. וכן כתב תוספות יום טוב לדעה אחת בירושלמי].

[ואף על פי שבתחילת המשנה נאמר שכל אלו הוזכרו לגנאי, לבסוף חזרו בהם חכמים. או יתכן שלא חזרו בהם מן הגינוי, שאף על פי שמצאו תשובה לדבריהם ואינם רשעים. מכל

**גמרא:**

**תנו רבנן:**

משפחת בית גרמו היו בקיאים במעשה לחם הפנים שלא ישבר ולא יתעפש. רצו חכמים להענישם, שלחו חכמים שליחים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים במקום אנשי בית גרמו.

והיו האומנים שבאו מאלכסנדריא יודעין לאפות כמותן את הלחם אף על פי שהיה עבה. ולא היו יודעין לרדות את הלחם שלא ישבר, כמותן [כמשפחת בית גרמו],

שהללו האומנים מאלכסנדריא פחדו שמא הלחם ידבק לתנור וישבר ברדיתו, ולכן היו מסיקין את התנור מבחוץ, ואופין את הלחם

על גבי התנור מבחוץ<sup>(15)</sup> [על מנת שיוכלו לרדות אותו בקלות ולא ישבר], ואילו הללו משפחת בית גרמו שידעו לרדות את הלחם בלי לשברו, היו מסיקין מבפנים ואופין מבפנים.

לפיכך, הללו – האומנים מאלכסנדריא, כיון שאפו את הלחם מחוץ לתנור, ואין שם מספיק חום, היתה פיתן מתעפשת<sup>(16)</sup> ואילו הללו משפחת בית גרמו, שאפו את הלחם בתוך התנור, אין פיתן מתעפשת.

כששמעו חכמים בדבר הזה. אמרו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא לכבודו בראו. שנאמר [ישעיה מג ז]: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו"<sup>(17)</sup> וכיון שברא הקדוש ברוך הוא כשרון מיוחד בבית גרמו לאפות

מקום גינו אותם שלא לימדו לאחרים, כדי לעורר אנשים אחרים שלא ימנעו מללמד את חכמתם מאירי].

אך דעת הרמב"ם בפירוש המשניות, ורע"ב [ופירושו א במאירי] שחכמים לא קיבלו את דבריהם של המוזכרים במשנתנו, והכירו בהם שעשו לכבוד עצמם. [וכן כתב מהרש"א ד"ה וע"ז].

ב) להלן בעמוד ב [ד"ה מצוה] פירש המאירי שמותר לספר גנותם של רשעים שלא לכוונת לשון הרע אלא להרחיק את שאר האנשים ממעשיהם. וזהו כוונת הפסוק "ושם רשעים ירקב".

15. במאירי הגירסא מסיקין מבפנים ואופין מבחוץ. ויש גורסים להיפך מסיקין מבחוץ ואופין מבפנים, כדי שלא יהיה התנור חם מאוד, ויוכלו לרדות בידיהם בלא כלי.

16. אף על פי שהיה נס בלחם הפנים שהיה עומד כל השבוע חם כיום הלקחו, ולא היה ראוי שיתעפש, מכל מקום מה שאפשר בידי אדם, לא רצה הקדוש ברוך הוא לתקנו על ידי נס. תוספות ישנים תוספות רא"ש והובאו בריטב"א.

והמאירי כתב שלא היה נס בלחם הפנים אלא בזמן בית ראשון ובתחילת זמן בית שני שהיו שם כהנים גדולים צדיקים, אבל משהתחילו למנות כהנים גדולים על ידי ממון הפסיק הנס. [כעין זה כתב הריטב"א בפירוש ראשון. עיין שם].

17. כל הצדיקים שנקראו בשמי [בשם ה'] וכל העשוי לכבודי, [יצרתיו אף עשיתיו בכל הראוי לו]. רש"י. ואבן עזרא רד"ק ומצודות מפרשים: "כל הנקרא לשמי" – עם ישראל הנקראים עם ה'. [וראה להלן הערה 22 בשם המהרש"א] ומהר"י קארו פירש: "לכבודי" – תביאו לכבודי. וזה מתאים לדברי הגמרא כאן.

מעולם לא נמצאת פת נקיה [מקמח מנופה היטב] ביד בניהם כלל, כדי שלא יחשדו בהם ויאמרו שממעשה לחם הפנים הזה [שהיה מקמח מנופה היטב] הם ניזונין.

והקפידו בית גרמו בדבר, כדי לקיים את מה שנאמר [במדבר לב]: "והייתם נקיים מה' ומישראל" [כלומר, הוו נקיים מלעבור על דבר ה', ומחשד של ישראל].

שנינו במשנה: של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת.

תנו רבנן:

משפחת בית אבטינס היו בקיאיין במעשה הקטורת, ולא רצו ללמד לאחרים. רצו חכמים להענישם, שלחו חכמים שליחים. והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים במקום אנשי בית אבטינס.

והיו האומנים מאלכסנדריא יודעין לפטם — לרקוח<sup>(20)</sup> כמותם [כאנשי בית אבטינס] ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן, שעשן של הללו — של בית אבטינס מתמר [מזדקף כעץ

את לחם הפנים, אם כן לכבודו ברא כשרון זה, לצורך אפית לחם הפנים, ולכן חזרו בית גרמו למקומן.<sup>(18)</sup>

שלחו להם חכמים שליחים לבקש שיחזרו למקומם, ולא באו. כפלו להם שכרן ובאו, שמתחילה בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה מהשקלים של תרומת הלשכה והיום [אחרי שהחזירו] נטלו עשרים וארבעה מנה בשכרם.<sup>(19)</sup>

רב יהודה אומר: מתחילה היו נוטלים עשרים וארבעה מנה בשכרם. והיום ארבעים ושמונה.

אמרו לכם חכמים לאנשי בית גרמו: מה ראיתם שלא ללמד לאחרים?

אמרו להם אנשי בית גרמו לחכמים: יודעין היו משפחתו של בית אבא שבית זה עתיד ליחרב. וחששו שמא ילמוד אדם שאינו מהזוג את מעשה לחם הפנים, וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך.

ועל דבר זה שנפרש מיד, היו מזכירין אותן לשבח:

19. הרש"ש מעיר שהסכומים הללו (12 מנה ו-24 מנה) הם סכומים מוגזמים מאוד עבור יום עבודה אחד, ולכן פירש שכוונת הגמרא שנטלו שכר עבור כל יום לפי חשבון שנתי של 12 מנה [בתחילה] ו-24 מנה [אחרי שהחזירו], [וכן הוכיח מרש"י. עיין שם].

20. פיטום היינו ריקחה [רש"י ומפרשי המשניות בתחילת כריתות]. וריקחה היינו עירוב [רש"י שמות ל כה]. ומאירי כאן פירש שידעו לכתוש הסמנין ולמערכן.

18. הגמרא מיד מספרת ששלחו חכמים לקרוא להם, ולא רצו לבא. ולכן היה נראה להגיה "יחזרו" בית גרמו למקומן [כלומר, זה מדברי חכמים שבקשו שיחזרו בית גרמו למקומם].

אך יש ליישב, שעד עתה חיכו בית גרמו בירושלים לראות אם יצליחו האומנים מאלכסנדריא במלאכתן. וכיון שראו שהאמנים לא הצליחו, הבינו משפחת בית גרמו שעכשיו חכמים יאלצו לשלוח שליחים ולהחזיר אותם לעבודתם. ולכן "חזרו בית גרמו למקומן" כלומר לעריהם מחוץ לירושלים. רש"ש.

אמרו אנשי בית אבטינס: יודעין היו משפחתו של בית אבא שבית זה [בית המקדש השני] עתיד ליחרב, ואמרו, אם נלמד את מעשה הקטורת לאחרים, יש חשש שמא ילמדו אדם שאינו מהוגן, וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך [כעין הקטרת הקטורת].

ועל דבר זה שנפרש מיד, היו מזכירין אותן [את בית אבטינס] לשבח:

מעולם לא יצאת [יצאה] כלה כשהיא מבושמת מבתיהן [מבנותיהם]. וכן כשנושאים אשה לבניהם ממקום אחר, מתנין עמה לפני הנישואין שלא תתבסם, כדי שלא יחשדו בהם ויאמרו, ממעשה הקטורת הם מתבסמין.

והקפידו בית אבטינס בדבר זה, כדי לקיים את מה שנאמר [במדבר לב] "והייתם נקיים מ'ח' ומישראל".

תניא: אמר רבי ישמעאל: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ומצאתי אחד מבני בניהם של בית אבטינס.

אמרתי לו: אבותיך ביקשו להרבות את

תמר. רש"י כח, ב] ועולה ישר כמקל, ואילו עשן של הללו של האומנים מאלכסנדריא, מפציע מתפזר לכאן ולכאן.<sup>(21)</sup>

וכששמעו חכמים בדבר, אמרו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולם, לכבודו בראו. שנאמר [משלי טז]: "כל [אשר] פעל ה' למענהו" וכיון שברא הקדוש ברוך הוא עשב שמעלה את עשן הקטורת ישר כמקל, אם כן למענו ברא עשב זה, לצורך מעשה הקטורת [על פי מהרש"א,<sup>(22)</sup> ולכן חזרו בית אבטינס למקומן.<sup>(23)</sup>

שלחו להם חכמים שליחים לבקש שיבואו לעשות את הקטורת, ולא באו. כפלו להם את שברן, ובאו. שמתחילה בכל יום היו נוטלין [מהשקלים של תרומת הלשכה] שנים עשר מנה בשכרם, והיום עשרים וארבעה.

רבי יהודה אמר מתחילה בכל יום היו נוטלין עשרים וארבעה מנה בשכרם, והיום ארבעים ושמונה.

אמרו להם חכמים לאנשי בית אבטינס: מה ראיתם שלא ללמד לאחרים?

ומדוע בענין בית אבטינס הביאו פסוק אחר? ומתרץ המהרש"א: "כל הנברא לשמי" היינו האדם הנקרא בשם ה', מפני שנברא בצלם אלהים. ובענין בית גרמו שהיה להם כשרון מיוחד שייך להזכיר פסוק זה המדבר על האדם. אבל בית אבטינס לא היו יודעים כלום באופן עשיית הקטורת. אלא הכירו עשב שהיה מעלה את העשן. ובענין זה הזכירו חכמים את הפסוק "כל פעל ה'", כלומר, העשב שפעל ה', נברא "למענהו". להעלות עשן הקטורת לשמים.

23. ראה לעיל הערה 18 בשם רש"ש.

21. בעל תפארת ישראל תמה: הרי אמרו חכמים [לקמן נג א] שאם לא נתן בקטורת "מעלה עשן" חייב מיתה, ואם כן איך יכלו להקטיר את הקטורת בלא העשב של בית אבטינס [הנקרא "מעלה עשן"].

ותירץ, שהיו הרבה מיני עשבים המעלים עשן. כלומר, ששומרים שהקטורת לא תבער [אלא תעלה עשן בלא אש]. אבל המין המובחר שביניהם היה מתמר כמקל.

22. המהרש"א מעיר: לעיל אמרו חכמים בענין בית גרמו "כל הנברא לשמי ולכבודי בראתיו".

כבודן שרק הם יודעים את מעשה הקטורת.  
ורצו למעט את כבוד המקום.

[כלומר, שלא חששו שמא ימותו ויתמעט  
כבוד המקום. על פי דברי המאירי  
במשנה].<sup>(24)</sup>

עכשיו כבוד המקום עומד במקומו שעדיין  
מלא כל הארץ כבודו [על פי מהרש"א].  
ומיעט המקום את כבודם על ידי שחרב בית  
המקדש.

אמר רבי עקיבא: סח לי רבי ישמעאל בן  
לוגא: פעם אחת יצאתי אני ואחד מבני  
בניהם של בית אבטינס לשדה ללקוט  
עשבים, וראיתי שבכה ושחק.

אמרתי לו: מפני מה בכית?

אמר לי: בכבוד אבותי נזכרתי שהיו  
רוקחים את הקטורת.

ושאלתי אותו: ומפני מה שחקת?

אמר לי: מפני שעתיד הקדוש ברוך הוא  
להחזירה לנו כשיבנה בית המקדש השלישי.

ושאלתי אותו עוד: ומפני מה נזכרת בכבוד  
אבותיך?

אמר לי: ראיתי עשב שהוא המעלה עשן  
[שהשתמשו בו אבותי במעשה הקטורת]  
בנגדי.

אמרתי לו: הראהו לי.

אמר לי: שבועה היא בידינו [שהשביעונו  
אבותינו] שאין מראין אותו לכל אדם.

אמר רבי יוחנן בן נורי: פעם אחת מצאתי  
זקן אחד ומגילת סממנין מגילה שכתובים  
בה שמות סמני הקטורת [ותמונות הסממנים  
היו מצויירים מתחת שמותיהם. רש"ש].

אמרתי לו: מאין אתה?

אמר לי: מבית אבטינס אני.

שאלתי אותו: ומה בידך?

אמר לי: מגילת סממנין.

אמרתי לו: הראהו לי.

אמר לי: כל זמן שבית אבא היו קיימין לא  
היו מוסרין אותו לכל אדם. ואילו עכשיו  
[שיש חשש שתאבד מסורת זו מישראל] הרי  
הוא לך והזהר בה.

וכשבאתי וסחתי דברי לפני רבי עקיבא,  
אמר לי: מעתה אסור לספר בגנותן של אלו.  
שניכר קצת שאכן כוונתם היתה לשם שמים  
[מהרש"א].

מכאן ממעשה בית גרמו ובית אבטינס  
שביקשו חכמים להדיחם מתפקידיהם ולא

ולפי המפרשים שהבאנו לעיל הערה 14  
שחכמים קיבלו את חשבת בית אבטינס, בהכרח  
צריך לפרש כהמהרש"א. [וכן הקשה ותירץ  
הרי"ף שבעין יעקב].

24. מהרש"א פירש: אבותיך רצו להרבות את  
כבודם היינו את כספם על ידי שהכפילו שכרם  
מתרומת הלשכה [ונטלו 24 מנים] ובזה מיעטו  
את כבוד המקום.

יכלו, **אמר בן עזאי** שיש ללמוד מזה:

אם כוונתך לשם שמים (25) אל תדאג שמא מעבידיך יפטרו אותך מעבודתך.

כי בסופו של דבר, **בשמך יקראוך** לשוב לתפקידך.

ובמקומך הראוי לכבודך **יושיבוך**.

ב-ח-ב והכסף שהם נותנים לך, לא מתנה מכספם הוא, אלא **משלך**. מהכסף שמיועד לך משמים – **יתנו לך**.

שכן **אין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות שהגיע זמנה ליפול נוגעת במלוכה** המיועדת לחברתה **אפילו כמלוא נימא** [שיעור מועט ביותר].<sup>(1)</sup>

שנינו במשנה: **הוגרם בן לוי** היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד.

**תניא: כשהוא נותן קולו בנעימה**, היה **מכנים גודלו** [אגודלו] לתוך פיו, ומניח **אצבעו בין הנימין** [מיתרי הקול]<sup>(2)</sup> עד שהיו אחיו **הכהנים נזקרים** – נרתעים **בבת ראש** [בפתאומיות. מאירי] **לאחוריהם**.<sup>(3)</sup>

שנינו במשנה: **בן קמצר** לא רצה ללמד על מעשה הכתב. הגמרא מביאה ברייתא המפרשת מהו מעשה הכתב.

**תנו רבנן:**

**בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב.** [ומה הוא מעשה הכתב?] **אמרו עליו שהיה נוטל ארבעה קולמוסין** ברווחים שבין **אצבעותיו** של ידו האחת, **ואם היה לפניו תיבה של ארבע אותיות**, היה **כותבה בבת אחת** [ומתוך כך יכל לכתוב את ארבעת אותיות השם בבת אחת]<sup>(4)</sup>.

**אמרו לו הכמים:** **מה ראית שלא ללמד** אומנות זו לאחרים?

**כולן כל האנשים שנמנו במשנתנו מצאו תשובה לדבריהם** [שחששו שמא ילמדו אנשים שאינם מהוגנים את אומנותם, וישתמשו בזה לכבוד עבודה זרה], **ואילו בן קמצר לא מצא תשובה להסביר את דבריו** מדוע הוא מסרב ללמד את אומנותו לאחרים.<sup>(5)</sup>

ומסיימת הברייתא: **על הראשונים** שהוזכרו

25. על פי המאירי.

2. לשון רש"י: "בין חליקת נימת השפה, נגד מחיצת החוטם".

והמאירי מפרש: "מכניס גודלו לפיו [במקום הידוע לר], ומניח אצבעו בין הנימין [של כנור]".

3. מהרש"א מפרש שהרימו ראשם אחורנית כדי להשתתף עם שירתו, שכן דרך המגביהים קולם להזדקק לאחוריהם.

4. לעיל לח א הערה 13 ביארנו את מעלת הדבר.

5. בן קמצר לא יכל לענות כדברי האחרים, שלא

1. מלכות שהגיע זמנה ליפול בלילה נופלת בלילה שנאמר [דניאל ה] "ביה בליליא קטיל בלשצר" [בו בלילה נהרג בלשצר]. להדגיש שנהרג בדיוק כשהגיע זמן דריוש למלוך.

ומלכות שהגיע זמנה ליפול ביום נופלת ביום שנאמר [ביחזקאל ל יח] "ובתחפנחס [עיר במצרים] חשך היום". רש"י

והמשך הפסוק: "ונשבת בה גאון עזה". ופירש במצודות שתבוטל מלכותה.